

Papst Franziskus, *Das Licht des Glaubens.* *Die Enzyklika „Lumen fidei*

Vollständige Ausgabe. Ökumenisch kommentiert

Freiburg, Br. ; Basel ; Wien : Herder, 2013

174 S. ; 21 cm

ISBN: 978-3-451-33457-3

Понтификална кооперација

Lumen fidei (Светлост вере) назив је прве енциклике папе Фрање, настале као понтификална синергија са његовим претходником на трону Св. Апостола Петра, Бенедиктом XVI који ју је у основи конципирао и написао.

Енциклика (грч. *εγκύκλιος* / лат. *encyclica*), као плод коауторства „у четири руке“ – тога до сада није било у двехиљадугодишњој историји Цркве. Папа Фрања вели у својој приступној енциклици *Lumen fidei*, објављеној на празник Св. Апостола Петра и Павла у Риму/Ватикану 29. јуна 2013. г., да је дубоко заронио у већ припремљени текст свога претходника папе Бенедикта XVI који је 2013. годину прогласио „Годином вере“. Будући да је у фебруару исте године папа Бенедикт XVI обзнанио свој силазак са трона римског епископа, то ју је његов наследник на трону понтифекса максимуса, папа Фрања, довршио. Енциклика *Lu-*

men fidei се појавила са потписом папе Фрање, иако је познато да ју је богословски формулисао повучени с престола папа Бенедикт XVI. Папа Фрања вели лапидарно: „Ја ћу довршити Ваш драгоцен рад тиме што ћу га допунити са неколико текстова.“ Папа Бенедикт XVI је желео да оконча трилогију о главним врлинама, пошто је већ писао о нади и љубави.

Нова енциклика не доноси ништа сензационално ново што би могло узбудити пажњу теолога и верника, као ни широке јавности. При томе је реч о тексту виртуозног стила, препуног библијских цитата, као и парафраза светоотачке књижевности. Са друге стране, ту су цитирани као полифоне референце и аутори светске духовне културе – Данте, Русо, Бубер, Достојевски, Ниче, Витгенштајн, Романо Гвардини и песник Томас Елиот. „Рукопис“ папе Бенедикта

се препознаје у ерудитским дигресијама са цитатима на грчком и старојеврејском, који су приступачни само теолошки високообразованој интелигенцији. Подразумева се да је Свето Писмо Старога и Новога Завета свеprisутно. Структура списа је четвороделна, односно наслови поглавља представљају цитате.

1. *Ми смо љубав са вером
прихватили*

2. *Не будеште ли веровали,
нећете разумети*

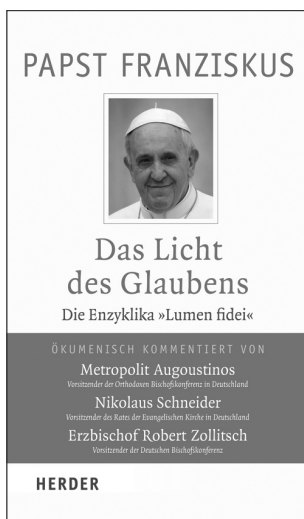
3. *Сведочим вам о ономе
што сам примио*

4. *Бој за вас припрема
траг*

Када је реч о односу вере и теологије, долазе до речи и схоластички теолози као што су Тома Аквински или Бонавентура. Иако није наша намера да текстуално-критичка диференцирања ауторства пратимо и истичемо, ипак нам се чини да мимо пасажа у уводу, у којима папа Фрања објашњава настанак овог документа, само још завршетак документа носи његов лични печат. Индиција за то је помињање Св. Фрање из Асизија, стилистичка сродност са „бергољевским“ омилијама папе Фрање, као и молитва на самом крају енциклике упућена Пресветој Мате-

ри Божијој. Папу Фрању краси нова естетика аскетске једноставности која га разликује од његовог претходника, али их у питањима вере одликује потпуна сагласност. У сваком случају, у овој енциклици ваља видети потпуну понтификалну хармонију између двојице папа. Поверење старијег понтифекса да написану енциклику препусти ауторитету свога млађег наследника, као и обрнуто, минимализам и уздржаност папе Фрање, како би дошла до пуног израза резонанција Бенедиктове трилогије енциклика – о љубави (*Deus Caritas est*, 2005), нади (*Spe salvi*, 2007) и вери (*Lumen fidei*, 2013). Иако континуитет вере иде у основне задатке папа, оваква кооперација се нужно не подразумева.

Енциклика отпочиње подсећањем да је Христос светлост која осветљава сву стварност људи. Тек се у нововековљу родила сумња када је просветитељство метафору светлости семантички пренело на ум/разум, а веру поистовећивало са мрачњаштвом. Вера није људски продукт; она је, теоло-

шки гледано, одговор на историјско самооткривење Бога. С друге стране, вера отвара нове хоризонте наде, које никаква секуларна утопија није у стању да испуни. Светлост вере је у „просвећеним“ земљама Запада почела да бледи, а радијус ума технолошки сужен, те је циљ енциклике да улије нову динамику оријентације. Отуда је у првом делу енциклике реч о историји вере. У том контексту поставља се питање у којој су мери вера и ум спојиви. Други део енциклике је омиљена тема Бенедикта, дискурс о односу вере, истине и љубави. „Уколико не верујете, нећете разумети“, биће на овом месту цитиран грчки текст Књиге пророка Исаије, који у јеврејском оригиналу гласи: „Ако не верујете, нећете опстати.“ Овај двоструки мотив ће бити рефлексивно обасјан са поентом да је истина вере, која се ослања на Бога љубави, апсолутно поуздана. Скептична струјања која у вери виде израз „осећања“, биће критикована. И љубав није само пуко „осећање“, већ се заснива на поузданој истини.

У трећем делу је реч о путевима преношења вере, које је изгубило на интензитету. Хришћанско исповедање вере није површни или дифузни програм за душе, већ има јасне садржинске оквири који су дефинисани у Символу вере, кроз

светотајински (сакраментални) живот, Св. Литургију, као и Декалог – што представља јасна мерила и начела етичкој оријентацији којој је још посведневна молитва неопходна. Отуда ова енциклика даје нове импулсе у снажнијем исповедању вере унутар породица, као и у катихезама унутар црквених заједница, и у катихетској настави у школама. У завршном поглављу *Lumen fidei* показује како се светлост вере људског заједничког живота променила и отворила есхатолошку перспективу нади.

А „људи добре воље“?

Енциклика је упућена свим хришћанима, али и „људима добре воље“, при чему ова језичка игра циља на агностичаре у потрази за истином и на хуманистички оријентисане атеисте. Тиме су јасно обележене границе. Питања и сумње неверујућих дотичу и вернике који се кривају иза зидина бастиона.

Јозеф Рацингер је још 1967. г. у Тибингену, где је држао Катедру догматског богословља, говорио да се питања и сумње неверујућих тичу и верника. Он је и атеистима саветовао да у моментима „сумње у сумњу“ опција вере може просијати. Таква неизвесност у тражењу вере није страно осећање ни хришћанима. Папа Фрања,

пак, жели да охрабри верујуће да крену на социјалне периферије друштва и тамо сведоче о својој вери. Под периферијом се не подразумевају само сиромашни, него и усамљени, као и сити и пресити, али кроз сумњу отупели и обљутавели.

Критички пријем унутар Римокатоличке цркве

И мимо богословске ерминевтичности, ова енциклика се обраћа верницима који су већ осветљени светлошћу вере, те представља некакву унутарсистемску рефлексију, која је, приметили су неки изваневропски теолози, солипсистичка, у којој трећи и четврти свет није заступљен. Римокатолици из Јужне Кореје, Индије, Анголе или Мозамбика, примера ради, неће готово ништа из ње разумети или било шта отпочети са оваквом аргументацијом, наглашено критички вели Леонардо Боф, протагониста такозване „теологије ослобођења“ из Бразила.

Екуменски ехо

Митрополит Августин, егзарх Васељенског Патријархата у Немачкој, у име православних; Николас Шнајдер, председавајући Савета Евангелистичке цркве у Немачкој, у име протестаната, као и надбискуп Роберт

Цолић, председавајући Бискупске конференције Немачке, у име римокатолика, написали су коментаре на ову енциклику, који су заједно са текстом енциклике објављени под насловом *Papst Franziskus, Das Licht des Glaubens. Die Enzyklika „Lumen fidei“*, Vollständige Ausgabe. Ökumenisch kommentiert.

Ставови Митрополита Августина су у многим тачкама позитивни, истичући и усаглашеност са православним предањем у исповедању вере, али повремено са критичким примедбама. Митрополит критикује пропуштену прилику да се нагласи дидактички смисао маририје, он ставља примедбу на недовољно истакнут христолошки и сотириолошки контекст. Апсолутно неразумљивим налази Митрополит Августин одсуство свих референци о Никејско-цариградском символу вере, који би требало да буде централни топос у овој енциклици.

И мимо тога, ова енциклика – у томе су сва три коментара сагласна – представља одлучан покрет унапред да се продре у тамне зоне живота и да се у њих унесе светлост вере. Она је уједно и завршни акорд у трилогији енциклика написаних за понтификата Бенедикта XVI и нови импулс на почетку новог понтификата папе Фрање.

Зоран Ангрић